

Potres uničil Tokio. Preko 300,000 je mrtvih.

Tokio, Jokohama in nebrojna druga mesta v razvalinah. Samo v Tokiju je čez 150,000 mrtvih. Vsa velika splotja porušena. Sedež vlade premeščen v Oosako. Potresni sunki se ponavljajo. Največja katastrofa v zgodovini Japonske. Predsednik Coolidge apelira na Američane, naj pomagajo revežem.

ZADNJE VESTI.

Japonska vlada se je preselila v Oosako.

Število mrtvih v vseh prizadetih krajih se računa na 300,000. Veliki živčni izgredi so izbruhnili med milijoni beguncy.

V Jokohami ne stoji niti ena hiša pokonci.

Vest iz Sangaja se glasi, da je med mrtvimi tudi nekaj princev, ministrov in tujcemskih diplomatov.

Potres se je večeraj ponovil v Tokiju.

Predsednik Coolidge je izdal apel na ameriško ljudstvo, naj pomaga nesrečnim Japoncem.

London, 3. sept. — Brzjavka iz Sangaja sporoča, da število mrtvih v samem Tokiju in Jokohami bo znašalo čez 200,000. Tu pa niso všeti doslej še neznan tisoči v nebrojnih mestih in vaseh v krogu sto milj naokoli Tokija in Jokohame, katere sta potres in požar popolnoma pometla s površja zemlje. Ista brzjavka poroča, da se potresni sunki ponavljajo; večeraj se je silovito tresla zemlja na južnovzhodnem Japonskem. Vulkan Hakone silno buči in bati se je še hujše katastrofe.

Sangaj, Kitajska, 3. sept. — Strašna nesreča je zadela Japonsko v soboto in nedeljo. Tokijo, pomembno glavno mesto moderne Japonske, je danes ogrožen kup ognjenih razvalin; ista usoda je zadela Jokohamo, 18 milj od Tokija in nešteta druga mesta v okoliščini stirijskih milj ob Pacifičnem morju.

Več dni so bili veliki viharji in deževni nalivi, toda v soboto ob enajstih predpolno je veter nenkrat prenehal in nastala je nenkrat kratka dušča tišina, nato pa se je tresla zemlja kakor še nikoli, odkar pomni zgodovina Japonske. Potresni sunki, ki so trajali cele ure in ki so valovili gori in doli, so v nekaj minutah porušili Tokio, Jokohamo in vsa bližnja mesta ter vasi. Istočasno je buknil silni tajfun, ki je vrgele gore vode na obrežje in zmečkal hiše, kar jih je še stalo pokonci in potopil ladje v pristaniščih.

Potres je uničil vodovodni sistem in gašenje je bilo nemogoče. Iz razvalin je bruhnilo naenkrat stotine ognjev, ki so se širili, strnili in objeli vso maso porušeni in še ohranjenih poslopj. V soboto popoldne sta bila Tokio in Jokohama docela v plamenu.

Cesarska palača, vladne palače, zbornice, državna univerza, veliki hoteli za tujce, veliki tokijski arsenal, moderne prodajnice in tovarne, templji, nebotična poslopja, sezidana po ameriškem in evropskem vzgledu — vse je v razvalinah. Uničena je brzojavna in telefonska zveza, uničeni so železniški tirji; potres je zvil tračnice in raztrgal proge ter zasul predore. Mnogi vlaki so bili vrženi iz tira, prevrnjeni in potniki utmrčeni.

Edina zveza z zunanjim svetom je postala brezžičnega brzojava v Tomijoki. Od tam je prišla prva vest o katastrofi. Druga vest je prišla iz Oosake, ki je tudi prizadeta valed potresa.

Potres in požar sta uničila do pol milijona hiš samo v Tokiju. Druga večja poslopja, ki so uničena, so: vojaška akademija, cesarsko gledališče, vsa ministrska poslopja, državni muzej, glasoviti dvojni most cesarske palače, palača princeza Nabohime, tempel Kanon, poslaništva Italije in Francije itd. Glasovita pagoda v dvanaestih nadstropjih v Asakusi je tudi v razvalinah. Panjenci ljudje, ki so se zatekli v pagodo molit bogove, da bi jim pomagali,

158,000 rudarjev na štrajku.

Obe stranki zavrgli pogoje gubernorja (Pinchota); pogajanja se nadaljujejo jutri.

Harrisburg, Pa. — Delo v vseh rovinah antracitnega premogovišča je prenehalo 1. septembra; 158,000 rudarjev je stopilo v stavko.

Stavka je prišla, ko so zastopniki rudarjev in operatorjev zadnji petek zavrgli pogoje gubernorja Pinchota, ki posreduje med obema strankama. Podrobnosti konference še niso znane, ker obe stranki molčita. Znano pa je toliko, da rudarji ne bodo opustili zahtev za "checkoff" in operatorji niso zadovoljni s ponudbo gubernorja, da povijajo mezde v splošnem za 10 odstotkov.

Pinchot je naznanil v soboto, da konferenca z obema strankama se obnovi v sredo 5. septembra. Stavka se medtem nadaljuje.

so našli smrt pod porušeni stebri in oboki.

Porušena stavba pa niso najstrašnejša stran tragedije: ogromno število človeških trtev nudi najgroznejšo sliko.

Koliko je mrtvih in ranjenih, ni še mogoče dognati. Po najnovejšem računu bo samo v Tokiju 100,000 mrtvih in pol milijona ranjenih. Tokijo je imel približno tri milijone prebivalcev. Milijone ljudi je ostalo brez domov, brez strehe. Potres je udaril najgostejše obljuden del dečle.

Tukratine tovarna so pokopale 800,000 delavcev. V Atami je 7000 ubitih.

Tomioke, Japonska, 3. sept. — Po vsej potresni coni je bilo večeraj razglašeno obsedno stanje. Vojaštvo ima nalogo varščiti vsakogar, ki se približa razvalinam, ako se ne izkaže, da ima opravke.

Na stotine mest in vasi od Tokija do Oosake je v razvalinah. Velike mase ljudi begajo semintja kakor ovce. Krki umirajočih in ranjenecv v razvalinah je grozen. Prebivalcev, ki so ostali živi, preti glad. Pitna voda ni, ker je potres uničil vodovode.

Usoda inozemskih diplomatov in tisočih tujcev še ni znana. Regent in cesarska rodbina se je rešila, ker je bila zunaj na defeli v Noku. Plamen še danes požira razvaline Tokija in Jokohame. Sledeča mesta so docela ali deloma uničena: Oosaka, Fukagava, Senji, Jokesuka, Kanda, Hongo in Sinagava. Na stotine vasi v vzhodni Japonski "svete gore" Fujiame je pometenih s površja zemlje.

Manila, Filipini, 3. sept. — Radiodipeša se glasi, da je Jokohama, mesto s 600,000 prebivalci, popolnoma v ruševinah. "Kupi miričev so visoki kot gore", se glasi poročilo. Na tisoče ljudi je živih pokopanih. 8 hribov na deželi so se odtrgale plasti zemlje in zasule mesta in vasi. Tisočeri beže na prosto. Vsa polja na okrog Tokija in Jokohame so polna zblaznelih ljudi. Kaos, katerega ni mogoče popisati, vlada povsod. Policija je brez moči.

Washington, D. C. — Predsednik Coolidge je takoj ob prvem poročilu katastrofe na Japonskem ukazal poveljnikom ameriških bojnih ladij na Filipinih, naj odhite z osobjem Rdečega križa na pomoč nesrečnim ljudem. Pomočna akcija se je še organizirala v San Franciscu, kjer je veliko Japoncev.

Ameriška vlada še ni prejela vesti o usodi ameriškega poslaničnika Woodsa v Tokiju, niti drugih Američanov, katerih je okrog tisoč v potresni coni.

Kje je liga narodov?

Liga narodov je bila ustanovljena v svrhu, da prepreči "bodoče vojne". Dvanajsti člen ustave Lige narodov se izrečno glasi, da v slučaju spora med dvema državama, ki sta članici Lige, morata sporni stranki poveriti sporno zadevo svetu Lige v rešitev in v nobenem slučaju ne sme katerakoli država prijeti za orožje, dokler ne potečejo trije meseci po razsodbi Lige narodov. Ako katere država premeša ta člen in začne vojno, ne da bi čakala na razsodbo Lige, tedaj se morajo vse države v Ligi — danes jih je 52 — dvigniti proti taki državi.

Italija in Grška sta v Ligi. Italija je napadla Grško z orožjem, ne da bi čakala, kaj stori Liga. Po ustavi Lige bi morale zdaj vse države nastopiti proti Italiji in jo kaznovati. Ali se to zgodi?

JUGOSLAVIJA SVARI ITALIJO.

Iz Beograda je prišla vest, da Jugoslavija potihoma, toda naglo mobilizira. Mussolini je podaljšal čas ultimata, ki je potekel 31. avgusta. Sporočil je, da ima jugoslovanska vlada zdaj do 15. septembra čas, da sprejme njegove pogoje glede Reke.

London, 3. sept. — Iz visokoga diplomatskega vira je prišla vest, da Jugoslavija naglo in potihoma mobilizira armado.

Belgrad, 3. sept. — Italijanski poslanik je danes protestiral pri zunanjem ministertvu proti nekaterim arškim časopisom, ki napadajo Italijo in smešijo njeno okupacijo Krfa. Svetnik Gavrilović je odgovoril, da časopisje ne predstavlja stališča vlade, ki bo skrbela za mir na Balkanu za vsako ceno.

Medtem pa se poluradne "Novosti" prinose vest, da edino močna prijateljska sila lahko prepreči težke posledice italijanske akcije, katere grozi mir na Balkanu. List svari Italijo, naj dobro premisli, kaj dela.

Pašičeva vlada je prepričana, da je Grška prav naredila, ko je zahtevala razsodilce lige narodov. Mala ententa smatra bombardiranje Krfa za vojni čin in preliminarini korak pred napadom teritorija na vzhodni strani Jadranskega morja.

Belgrad, 3. sept. — Italija je podaljšala rok ultimata Jugoslaviji do 15. septembra. Mussolini zdaj zahteva, da mora Jugoslavija do tega časa sprejeti vse njegove pogoje glede Reke.

PREMOGARJI IN LASTNIKI ODKLONILI PREDLOG GOV. PINCHOTA.

Governor ni poskušal pregovoriti premogarjev, da bi preklicali svojo stavko.

PREMOGARSKA STAVKA SE JE PRIČELA V PETEK OPOLNOČI.

Harrisburg, Pa. — Zadržje pri zadevanju, da bi bila antracitna stavka preprečena, se je izjavilo pennisylvanskemu gubernorju, in 150,000 premogarjev je "službeno" odločilo svoje delo v petek opolnoči.

Ali gubernorju pa se je posrečilo podaljšati konferenco med lastniki in premogarskimi zastopniki, ki so mu obljubili, da se sestanejo z njim v soboto in nadaljujejo pogajanja.

Governor Pinchot se je sestel z zastopniki obeh prizadetih strank v petek opolnoči ter zahteval od njih, da naj sprejme njegove štirimi mirovne točke brezpogojno in potem prično skupna pogajanja za izdelanje nove pogodbe. To zahtevo pa so kratkomočno zavrnili premogarji in lastniki.

Premogarji so bili pripravljene prijeti skupna pogajanja neposredno z lastniki in brez posredovanja tretje stranke, če bi bili lastniki voljni prisoditi desetodstotni medzni povišek kontraktirani premogarjem. Lastniki pa niso marali ničesar slišati o tem.

V petek ni bilo mogoče doseči sporazuma. In obe stranki sta odšli iz gubernorjeve pisarne z

Na prvi ultimati, ki je potekel 31. avgusta, je belgradska vlada dala Italiji nekaj koncesij, toda Mussolini ni zadovoljen, dal pa je Belgradu še dva tedna časa. Jugoslovanski delegat na Reki se je v nedeljo vrnil v Belgrad.

Jugoslovansko časopisje strahovito napada Italijo zaradi napada na Grško in poziva vlado, naj se pridruži Grški. Vlada upa, da se ohrani mir.

Vlada je večeraj zasedla južno železnico.

Italijansko-grški konflikt je zelo razburil Jugoslavijo. Jadransko vprašanje je zopet na dnevnem redu. V Belgradu šentijo, da je Mussolini izkoristil spor med Anglijo in Francijo radi Poruhrije in reparacij, upajoč, da je zdaj ugoden čas za podvrženje držav ob Jadrnu njegovi volji.

Bila je velika razburjenost danes, ko so italijanski listi prineli grožnjo, da Jugoslavija ne sme misliti, da Italija zdaj ne more pokazati svoje moči na Reki, ko ima opraviti z Grško. "Messagero", glasilo italijanske katoliške stranke, piše, da je italijanska oborožena sila dovolj velika in močna, da lahko izliti zadoščenje za Italijo v Atenah in Belgradu.

obljubo, da se anidejo z njim naslednji dan ob desetih popoldne.

Preden so lastniki in premogarji ustno odklonili gubernorjevo zahtevo, so mu predložili vsak svoj odgovor na njegove mirovne predloge. V tistih odgovorih so se strinjali samo z enim nasvetom, in sicer s priznanjem osemurnega delavnika za vse uslužbence, ali to vprašanje ni bilo več sporno, odkar so lastniki ugodili tej zahtevi v principu pred dvema tednoma.

Governor ni poskušal pridobiti premogarjev za to, da bi ti preklicali nameravano stavko, ki je avtomatično stopila v veljavo v petek opolnoči, ko je potekla dosedanja pogodba med lastniki in premogarji.

Stavka se je dejansko pričela v petek popoldne ob treh in 30 minut, ko je 90 odstotkov premogarjev, ki delajo podnevi, odločilo delo, obesilo delavno obleko na klin ter zapustilo jame. Ostali delavci se odločili delo opolnoči.

Nihče ne more še reči, koliko časa bo trajala stavka. Ko je bil gubernor vprašan, kaj meni o tem vprašanju, je odgovoril: "Vprašajte premogarje!" Ti so dejali: "Governor nam je zapečatil usta." Nobene niso hoteli ziniti o položaju.

Lastniki so rekli, da jim je gubernor zablial, naj molče o vsem, kar se je v petek dogodilo za zaprtimi durmi eksekutivnega urada.

Časnikarski poročevalci so vprašali gubernorja, če je imel kaj upesha. On jim ni vedel ničesar povedati. Nikakor ni maral razodeti radovednim poročevalcem stanja teh težavnih pogajanj. Meniti se ni maral o položaju, in

(Dolje na 3. strani.)

Mussolini se roga ligi narodov.

Italijanski diktator izjavlja, da bo ignoriral sklep lige in držal Krk in druge grške otoke, dokler Grška ne plača zahtevane odškodnine. Liga cinca semintja. Italijani ubili 15 otrok na Krku. Protitalijanski izgredi v Atenah.

ZADNJE VESTI.

Mussolini je izjavil, da Italija izstopi iz lige narodov, če se liga odloči za intervencijo.

Uradnik ameriškega Rdečega križa poroča iz Aten, da so Italijani pri bombardiranju Krfa ubili 15 armenskih otrok.

V Atenah so izbruhnili veliki izgredi proti Italijanom. Mnogi so je napadla poslaništvo in sežgala italijansko zastavo.

London, 3. sept. — Svet lige narodov je odgodil posvetovanje glede Italije in Grške do torka. Člani sveta so razdeljeni: Francija, Belgija, Španija, Brazilija in Portugalska podpirajo Italijo, Anglija in Švedska pa Grško; Japonska in Kitajska sta nevtralni.

Italijanski delegat Antonio Salandra je naznanil, da Italija ne bo sprejela posredovanja lige, pač bo sama obračunala z Grško. Grška zahteva posredovanje. Iz Aten je prišla vest, da v slučaju, da se liga ne zgane, bo Grška iskala zavzemnike za vojno z Italijo.

Svet lige narodov, namesto da bi hitro akcual preprečil vojno, se danes bavi s vprašanjem, kako nastaviti razpošiljanje nemoralnih sil!

London, 3. sept. — Francoska vlada je stopila na stran Italije v konfliktu z Grško v nadi, da dob od Italije več pomoči v Poruhriu.

Ta korak Francije je silno ogorčil angleško časopisje. Angleški zunanji minister Curzon, ki se je večeraj vrnil s počinje v London, je izjavil, da Velika Britanija napne vse sile, da liga narodov reši grško-italijanski spor.

Atene, Grška, 3. sept. — Italijansko brodogrje blokira grške otoke. Italijani so zajeli štiri grške parnike. Grškim ladjam je prepovedano pluti skozi Otrantsko ožino ter med Krkom in grškim obrežjem. Italijani so okupirali otoka Paxos in Antipaxo v bližini Krfa. Italijanska potapljača je streljala na grški parnik pred Goumenitisom.

Grška vlada je poslala oster protest poslaniškemu svetu glede bombardiranja Krfa, pri katerem so Italijani ubili okrog 20 oseb in ranili 50.

Rim, 3. sept. — Mussolinijeva vlada je ponovno izjavila, da bo popolnoma ignorirala vsako akcijo lige narodov v zadevi konflikta z Grško. Italija zahteva, da Grška sprejme vse pogoje v ultimatu. Krk ostane v rokah italijanskih čet, dokler Grška ne plača odškodnine 50 milijonov lir.

Atene, 3. sept. — Otok Krk je popolnoma odrezen od zunanjega sveta. Pet tisoč italijanskih vojakov je na otoku. Grška posadka, ki je štela 150 moč, je pobegnila v notranje kraje. Italijani so ušli je poveljnika in 10 častnikov.

Italijani terorizirajo grške prebivalce na Dodekanexih. Na drugi strani so izbruhnili protitalijanski izgredi na Kreti.

Dogodki zadnjih dveh dni.

Italijani so zasedli grški otok Krk v petek popoldne, ko je Mussolini prejel odgovor grške vlade, da Grška ne sprejme vseh točk v ultimatu Italije glede umora petih italijanskih komisarjev v Albaniji. Drž Italijanske flote je pripil pred Krk. Italijanski poveljnik je dal poveljniku grške posadke pet ur časa, da se poda. Grki se niso hoteli podati. Nato so Italijani začeli bombardirati staro trdnjavo in kolo. Par granat je uničilo stare topove v trdnjavi in kolo je bila v plamenu. Pol ure pozneje so se Italijani izkrcali in okupirali mesto. Grška posadka je bila ujeta. Dvajset civilistov — med temi več grških beguncv iz Male Azije ki so v oskrbi Ameri-

(Dolje na 3. strani.)

JUGOSLAVIJA SE MORDA ZAPLETE V VOJNO.

Bolgari so aktivni na grški meji. Madžari pospravljajo Italijo in Italijani izsivajo.

RUMUNIJA BO NEVTRALNA.

Pariz. — Iz Beograda je prišla vest v soboto, da sta Pašić in grški poslanik precej časa konferirali. Ako Italija zavzame intervencijo lige narodov in formalno napove vojno Gradi, bo Jugoslavija nedvomno pomagala Grški. Tako sodijo v Parizu.

Italijanski fašisti so ponoreli. Po vseh mestih paradirajo, nosijo alko Mussolinija, katero časte po božje in tulijo: Smrt Grkom in Jugoslovonom! Demonstracije v prilog vojni se vrše dnevno. V Trstu je bila sežgana grška zastava na javnem trgu. Napadi na Jugoslovane se tudi dogajajo.

Anglija je pričela koncentrirati svoje bojno floto v Sredozemskem morju.

Dunaj. — Vsa centralna Evropa gleda na Italijo in Jadrano. Celot Nemčija je za hip posabila na svoj kaos in sre na Balkan v upanju, da se morda kaj akuha, kar bo njej v korist.

Tukajšnje jugoslovansko poslaništvo je v skrbih, da Italijani okupirajo Avlono in podvržejo južno vzhodno obal Jadranskega morja svoji kontroli. V vseh desedanjih sporih glede jadranskega vprašanja je morala Jugoslavija dati koncesije pod pritiskom zavzemnikov, ki bi radi ohranili status quo. Italija je izsilila boljše pogoje za Ogrsko in Bolgarijo, ki se danes smatrata zavzemniki Italije. Saj tako računa Italija.

Zadnji teden je bil čehoslovaki ministarki predsednik dr. Beneš v Rimu, kjer je akcual pridobil Mussolinija za sinakale pogodbo, v kateri zahteva mala ententa svoj glas pri odločevanju o reparacijah Ogrske. Pogodba je bila sprejeta zadnji mesec v Sinaju na Rumunskem. Mussolini pa je odklonil priznanje te pogodbe, izvemeli ene same točke, ki se glasi, da Hababuržani ne smejo nikdar več zavladati na Ogrskem.

Zanimive reči se gode v Budapešti. Ogrsko časopisje je te dni polno hvale o Mussoliniju in ploska italijanskim fašistom. Enaka reč se godi v Sofiji. Bolgarija upa, da bo Italija zdaj podprla njene zahteve glede Masedonije na račun Grške. Z bolgarsko-grške meje prihajajo vesti o velikem gibanju komitašev in spopadih z Grki.

Časopisje v Belgradu napada Bolgarijo in naziva vlado Cankova "legio morilev".

Dunajski listi pišejo, da atmosfera na Balkanu je danes taka, kakršna je bila v juliju leta 1914. Bukarešt. — Uradno poročilo se glasi, da Rumunija ostane nevtralna v slučaju italijansko-grške vojne.

Monarhistične demonstracije v Nemčiji.

Berlin, 3. sept. — V nedeljo so monarhisti slavili obletnico bitke pri Sedan (ob času prusko-francoske vojne l. 1871, ko je bila francoska armada ujeta) z velikimi demonstracijami in izgredi, pri katerih so bili nebrojni spopadi s komunisti. Najzdržnejši so bili bavarski fašisti, ki so takorekoč okupirali Nurnimberg in izzvali velike izgrede in boje s socialisti. Kaos Nemčije se nadaljuje.

VREME.

Chicago in okolica: V sredo nastane, Solnce izide ob 6:18, zaide ob 7:19.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
 Narodna: Zedinjena država (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.63 na tri mesece, in za inostranstvo \$8.00.
 Naslov na vas, kar ima stik z listom:
"PROSVETA"
 2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
 Organ of the Slovene National Benefit Society.
 Owned by the Slovene National Benefit Society.
 Advertising rates on agreement.
 Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

Datum v obljubi n. pr. (Avgusta 31-23) poleg vašega imena na naslovu pomeni da vam je s tem duvom potekla naročilina. Ponovite je pravočasno, da se vam ne ustavi list.

INDUSTRIJSKO DELO NA DOMU SE NI ODPRAVLJENO.

Industrijsko delo na domu je najbolj izkoriščevalno in najbolj nezdravo. Delo je plačano slabo in v majhnem in nezračnem prostoru dela od pet do deset in tudi več oseb. Stanovanje je obenem delavnica.

Po vsej pravici so se strokovno organizirani delavci že od nekdanj bojevali najbolj odločno proti tej vrsti izkoriščanja človeške delavne moči.

Te vrste delo je bilo svoječasno najbolj razširjeno med krojači in v takih industrijah, ki so lahko oddajale delo na dom in katerega so lahko izvrševali otroci.

Najbolj odločno se je bojevala proti delu na domu organizacija krojaških delavcev International Ladies Garment Workers Union, ker je spoznala škodljivost tega dela za krojaške delavce.

Pri takem delu je navadno vprežena vsa družina, ki dela v spalnicah ali pa v kuhinjah. Včasih se družini pridruži tudi nekaj samskih delavcev, ki so pri družini na stanovanju in hrani, ali ki stanujejo v sosesčini. Ameriška javnost je sodila, da je te vrste delo že odpravljeno, ker ni bilo dosti slišati o njem in ker so se delavske strokovne organizacije krepko bojevale za odpravo tega dela.

Industrijsko delo na domu je bilo sicer odpravljeno, kjer so delavci dobro organizirani. Kjer pa ni bilo delavske organizacije, je pa te vrste delo lepo процvitalo in se razširjalo.

Po najnovejših vesteh, ki jih je obelodanila krojaška organizacija International Ladies' Garment Workers Union, dela v New Yorku še okoli pet in štirideset tisoč oseb doma. Ti delavci izdelujejo trakovne okraske za obleko, kravate, čipke in tudi obleko za moške, katero naročajo velike trgovke.

Največ produktov, ki so bili izdelani v takih nezdravih delavnicah, katerim pravi Amerikanec "sweat shop", gre v prodajalne, v katerih kupujejo bogatini svoje potrebnosti. Kajti navaden delavec ne kupuje švicarskih ali drugih evropskih čipk, ker so zanj predrage.

Podjetniki imajo od tega dela ogromen dobiček. Na pr. čipke prihajajo v trgovino pod imenom švicarske, belgijske, francoske in italijanske čipke, v resnici so pa bile izdelane v New Yorku in v stanovanjih, v katerih prebivajo največji siromaki, med katerimi razsaja jetika.

Tako navihani podjetniki varajo svoje sovratnike — bogatine z blagom, da je bilo izdelano v Evropi in zahtevajo od njih za blago pretirano ceno, na drugi strani pa izkoriščajo najbolj siromašne ljudi s slabim plačilom za izvršeno delo.

Krojaška organizacija je zdaj pričela organizirati te vrste delavce, da odpravi te vrste izkoriščanje. K organizaciji je pristopilo že več tisoč delavcev, ampak organizacija še ni tako močna, da bi izdelala svoje zahteve in jih predložila profitabilnim podjetnikom.

Kadar se to zgodi, se bo ponovila stara pest o nezadovoljnosti delavcev, ki so jo še vselej zapeli podjetniki, kadar je bilo treba odpraviti najbolj nevarno izkoriščanje. Podpiralo pri tem petju jih bo gotovo vrste časopisje, ki smatra vse za modro in dobro, kar govore gospodarji. Združili se bodo vsi, ki mislijo, da je pravično in v redu, ako gospodarsko močnejši človek izkorišča gospodarsko šibkejšega v svojo korist in po najbrutalnejših in nizkotnih izkoriščevalnih metodah. Vse to se bo zgodilo, da se ohrani najbolj nizka metoda izkoriščanja delavcev — industrijsko delo na domu.

Na strani delavcev, ki opravljajo industrijsko delo doma v spalnicah in kuhinjah, bo stalo le strokovno in politično organizirano delavstvo, katero bo odločno povedalo, da se mora ta sramotna pega v industriji odpraviti v splošnem interesu.

Mogoče ta čas ni več daleč, ko te vrste delavci v New Yorku zahtevajo odpravo industrijskega dela na domu. In takrat se pokaže, kako resnične so te besede. Delavec nima drugih prijateljev kot delavcev! Z drugimi besedami pomeni to, da je delavec sam svoj prijatelj, ako se organizira in združi s svojimi tovariši za odpravo neznosnega izkoriščanja njegove delavne moči.

SLIKE IZ NASELBIN.

Detroit, Mich. — Slovenska naselbina tu hitro raste in kakor sem slišal od tujnika družstva "Zveza detroitskih Slovencev", št. 121 S. N. P. J., je samo v mesecu avgustu prejel okrog sedemnajst prestopnih listov. Pristopilo pa je tudi šest novih članov. Torej je tu velik napredek v številu članstva.

Tudi društvo S. N. D. se dobro razvija. Direktorij obdržuje več sej in dela složno, kar razvidimo iz sledočega. Na zadnji delničarski seji je bilo sklenjeno, da ima direktorij polno moč sklepati glede bolj uspešnega prodajanja delnic; določil lahko plače iz posebnega sklada za tiste, ki prodajajo delnice in plačuje naj-se ne v gotovini, temveč z delnicami. Na direkt. seji so o tem pretresovali in sklenjeno je bilo, da vsak, kdor prodaja pet delnic, dobi dolar na vsako delnico, kar mu društvo plača v delnicah. Direktorji, ki prodajajo delnice, so se vsi odrekli plači, torej je sklep ostal samo za ostale člane. Med članstvom pa vlada ravno tak duh. Ponudil sem nekemu med rojaki dobroznamemu članu, naj pomaga prodajati in delnice je sprejel, pa ko sem mu razložil tudi glede plače, je izjavil, da on neče nobene plače.

Dobro voljo med rojaki vidimo tudi v tem: Pevsko društvo "Ljubljanski vrh" je priredilo piknik v začetku meseca julija in polovico čistega dobička, vsoto nekaj čez petdeset dolarjev so podarili domu v posebni sklad, za kar jim gre lepa hvala. Društvo S. N. D. je priredilo piknik v začetku avgusta in čisti prebitek je bil \$395.00.

O pikniku bi se dalo več napisati, pa da omejim dopis, želim zaznamovati samo nekaj. Udeležba je bila povoljna in med rojaki je bilo veselo razpoloženje, za Slovenski narodni dom. Nekateri so delali od jutra do pozne noči. Rojkinja nas je iznenadila s cvetlicami in razprodene so bile hitro. Vsota je znašala \$12. Piknik je bil zopet dokaz, da je veliko zanimanje za dom. Hvala vam, ki ste delali in tudi onim, ki ste se udeležili piknika.

Dne 21. oktobra priredi društvo Slovenski narodni dom zopet veselico s vinsko trgovijo in dalje slišimo, da namerava tudi društvo "Sav. dolina" S. S. P. Z. prirediti veselico v korist doma.

Sedaj so za nas rešena nekatera vprašanja, kot na primer ono, dali nam je dom potreben. Hitro naraščanje števila Slovencev nam potrjuje, da ga potrebujemo. Radi se spoznavamo ter shajamo skupaj. Poznam več rojakov, ki so se izjavili, da so se popolnoma odtnili in poamerikanili. A ob vsaki priliki jih vidim zopet med nami, seveda ne pridejo med nas radi potrebe ali pomoči, temveč radi običaja, ker so se tako naučili med svoji in jim zahajanje med svoje ljudi še najbolj ugaja ter jih privlači.

Drugo vprašanje, ali nam je mogoče napraviti dom, je tudi rešeno ravno s tem. Dosti nas je, samo voljo je treba obdržati kakor je sedaj in vse je mogoče. Vse bomo premagali in dom bo stal. Dosti rojakov pa je še, ki so v napačnih predsodkih. Tako na primer kdo pravi: Dom je dobra ideja in delnice bom tudi enkrat kupil, ali pozneje, saj je vseeno dobro. — Da, dobro je že, toda ni vseeno ali sedaj ali pozneje. Pred oči imejmo, da samo govorjenje o dobri ideji in odlašanje na pozneje ne prinese ničesar. Da je dom dobra ideja, pa itak govorimo že desetletja in iz tega govorjenja imamo to-le:

1. dom nas bo danes stal okrog 50 odstotkov več kot bi bil stal pred deset leti;
2. dom bi bil že plačan, tako pa smo šele pričeli;
3. se pa kulturno in izobraževalno delo ni tako razvijalo kot bi se bilo, če bi bili imeli svoj dom.

Torej ne odlašajmo več in kadar je prilika naj vsak po možnosti kupi delnico. Kdor ne more vsega plačati enkrat, lahko plačuje na obroke. Pet dolarjev za začetek, potem pa po dva dolarja mesečno tako dolgo, dokler ni vsa delnica \$20 plačana.

Pomnimo, da je danes še precej povoljni obrat v industriji in tako zasluček. Torej če se ne potrudimo sedaj, bo takje, kadar ne bo dela. Naprejši Delajmo vsak po svoji moči za Slovenski narodni dom, kadar bo delo storjeno, sem prepričan, da nam ne bo šlo za trudi.

Pozdravljam! — Math Urbas.

Učenci in sodniki za kontrolo porodov.

Ameriško evgenično društvo priporoča drastične zakone za doseg boljšega naraščanja.

Chicago, Ill. — Ameriško evgenično društvo, ki je pred nekaj dnevi zborovalo v Chicago, je sprejelo drastičen program za izboljšanje ameriškega naraščanja in človeškega rodu vobče.

Društvo, ki ima v svoji sredi znamenite zdravnike, znanstvenike, sodnike itd., je sklenilo priporočiti državnim zakonodajam in kongresu sledeče reforme: Svobodno in neovirano podučevanje mater o kontroli porodov; vse tozadevne postavne omejitve se imajo odpraviti.

Možitvena starost za ženske ne sme biti manj ko 18 let.

Med postavne vzroke razporeke se ima uvrstiti tudi nerodovitnost.

Določbe zoper ploditev med slaboumnimi.

Sistematična in uradna registracija družinskih rodovnikov.

Sistematično duševno preizkuševanje otrok od 10. do 16. leta.

Reguliranje ženakega in otroškega tovarniškega dela z ozirom na merice, delovni čas, stanovanja in delovne razmere.

Evgenična vzgoja v šolah.

Ustanovitev farmarskih kolonij za izolirane kriminalne osebe.

Subvencija in pokojnina za matere.

Revizija sedanjih zakonov glede nezakonskih otrok.

Vspodbujanje najboljše fizično in duševno razvitih k očetovstvu in materinstvu.

Reguliranje imigracije na temelju preizkušnje duševnega stanja.

Med člani odbora, ki je izdelal program, je tudi sodnik Harry Olson, profesor Fisher s jalske univerze, predsednik harvardske univerze Charles W. Elliot, senator Royal S. Copeland, bivši zdravstveni komisar v New Yorku, predsednik cornellake univerze, dr. David Starr Jordan itd.

"Nihče med nami ne zahteva, da bi se morali ljudje, podvreči nekaki reži kakor domača živina ali rastline na vrtu", je rekel profesor Fisher. "Evgenika ne pomeni prisilne moitve ali ženitve, niti zakona brez ljubezni ali kakšno špartansko uničevanje novorojenčkov. Evgenika pomeni več ljubezni v zakonu in zdrav, krepak in vsestransko dobro razvit zarod."

Profiti z antracitom vedno večji.

(Leland Olds za Fed. Press.)

Profiti v industriji antracita ali trdega premoga so naraščali mnogo hitreje kot pa so se višali stroški podjetnikov z delavstvom, kolikor pomemamo iz poročila zvezne premogovne komisije, katere je preiskovala življenjske antracitne industrije od leta 1913 dalje. Po poročilu razvidimo, da se povprečni dobiček vedno večja za podjetnike in imajo vedno večji del od vsakega dolarja za premog, ki pride na površje, dočim je delež, ki ga prejmejo rudarji od vsakega plačnega dolarja za premog, vedno manjši.

Leta 1913 je po dosledni preiskavi Federalne trgovske komisije bilo dognano, da je čisti dobiček operatorjev od vsake tone proizvedenega trdega premoga 40 centov, v prvem četrtletju leta 1923 pa je bil dobiček pri vsaki toni \$1.04, kakorhitro je prišel premog na površje, kakor poroča komisija. In če podjetniki rudišč lastujejo še železnice za prevažanje \$1.23 več dobišč enilyp shrdu nje premoga, imajo še za \$1.25 več dobička pri vsaki toni. To pomeni, da se je dobiček podjetnikov pri industriji trdega premoga povišal od leta 1913 za 181 odstotkov.

Med isto dobo pa so se stroški, ki jih imajo podjetniki z delavstvom in splošno s proizvodnjo trdega premoga, povišali samo za 145 odstotkov. Leta 1913 jih je predelavala stala \$1.62, letos pa jih stane \$3.97.

Toda ti narašči stroški proizvodnje premoga ne predstavljajo nikakega povišanja v delavskih mezdah, katere so z ozirom na večjo ceno premoga občutno nižje. Tako tudi premogovna komisija pravi pri tem poročilu: "Treba je pri tem poročilu upoštevati dve stvari, namreč, da je samo del naraščanja v stroških proiz-

ranja na račun povišanih plačilnih lestvic, drugo povišanje stroškov proizvodnje je nastalo valed sprememb v rudnikih in drugega. Pri tem pa je treba upoštevati še, da je nakupna moč dolarja bila leta 1913 veliko višja kot je leta 1923, zato lahko rečemo, da med dejstveno niso nič povišale."

Poročilo zvezne premogovne komisije izkazuje še druge znamenite številke o stroških proizvodnje antracita in pa konzumiranja. Obratni stroški brez delavstva so bili leta 1913 35c leta 1923 so 72c. Plače so znašale leta 1913 33 centov, leta 1923 so 92c. Stroški za dopremo premoga na površje so narašali od \$2.30 na \$5.54, povprečna cena za tono, ki jo je podjetnik prejel pri ustju rova za premog je bila 1913 \$2.63, letos pa je \$6.58. Druge dobičke žanjejo pa železniške družbe.

To pomenja, da tisti, ki proizvedejo premog, prejme letos 59 in pol odstotka vsote, ki jo podjetnik izkupi, ko je premog na površju pri ustju rova, dočim je prejel leta 1913 61 in pol odstotka. Medtem pa se je delež kompanij na dobičkih povečal od 14 odstotka leta 1913 na 15.8 odstotkov leta 1923, kar je nedvomno precej povečan dobiček.

Čuvajte svoje prihranke.

New York, (Jugosl. oddelak F. L. I. S.) — Vsakdo, ki investira svoj denar, mora biti previden. Dvakrat previden pa bodi človek, ki ima le malo denarja na razpolago.

1. Rudniške delnice. Najbolj obetajoči rudnik na svetu utegne biti nazadnje le gola luknja v zemljo. Kopenje rude je jako drago podjetje in mogočnosti nuspaha so izredno velike. Nekdo je rekel, da so "rudniki one luknje, v katere lahkomišleči mečejo svoj denar."

Seveda je mnogo dobrih rudniških investicij, ali nasploh te niso za človeka, ki mora težko delati in je odvisen od svoje plače.

2. Petrolejske delnice. Vrtanje za petrolej stane mnogo denarja in je prava hazardna igra. Kupovati "oil stocks" pomenja spekulirati na dobro srečo. Za človeka s malimi prihranki to ni.

3. Vsaka velika nova iznajdba

rodi nešteto "idej" za obogatitje. Tako na polju avtomobilov, zrakoplovov, brezžičnih brzojavov in telefonov in mnogih drugih. Promotorji teh idej imajo lahko najpoštenije namene, ali dostikrat vse, kar imajo na prodaj, je njihovo navdušenje. Oglej si dobro stvar, predno skočiš noter.

4. Vlaganje v zemljišča (real estate), nahajajoča se v kakem oddaljenem kraju, je ravno tako nevarno kot kupovanje rudniških delnic. Zgodilo se je premo-gokrat, da so ljudje kupili močvirja oglašena kot krasni "loti" ob obali. Ne kupi zemljišča, o katerem veš samo to, kar ti pravi agent.

5. Krasni načrti o razvijanju neobdelane zemlje (land development) dostikrat končajo prav žalostno. Orati ledino je težka stvar. V najboljšem slučaju treba čakati dolgo časa, predno bo kaj dobička.

6. Patenti. Malokdaj je človek, ki ima pravico do patenta, oni ki obogati.

7. Kadarkoli kdo oglašja "nove metode izdelovanja" treba stvar dobro preiskati in pogledati, koliko je dobrega na tem.

8. Ako se od vlagatelja zahteva takojšnja odločitev, češ "takoj ali nič", je precej sigurna stava, da je kak švindler vmes. Ako ni zadosti časa, da se stvar malec premisli, pomenja brzokone, da nekaj ni prav.

9. Ponujanje posebnih odbitkov in nagrad za one, ki so prvi v vlaganju, je precej sumljiv znak.

10. Varujte se "tipov", t. j. zaupnih nasvetov, da je sedaj dobro kupiti to ali na ono, zlasti na borzi. Če bi bil "tip" dober, bi ga dočelnik obdržal za-se in sam kupil.

11. Vse vrste spekulacij na borzi, kot kupovanje vrednot na "margin", ni za človeka z malim denarjem. Varujte se zlasti zakonitih borznih mešetarjev ("bucket shop"). Ako hočete vlagati svoj denar v dobre vrednostne papirje, storite to potom pravihga "brokerja", ki je član borze, ali potom svoje banke.

12. Delnice v "mail order companies", katerih edina vaba je upeh, ki so ga drugi dosegli, so redkokdaj izplačajo.

Naročite "Prosveto" vašim sorodnikom ali prijateljem v stari domovini.

NOVA KNJIGA! NOVA KNJIGA!

"Pater Malaventura"

in

"V kabaretu"

Spisal Zvonko A. Novak. Ilustracije narisal Stanko Zele.

Izdala in založila Književna matica S.N.P.J.

Povest iz življenja ameriških frančiškanov. To je prva slovenska knjiga v Ameriki, ki ima izvirne slike. Fina trda vezba. Stane \$1.50 s poštnino vred. Rojaki, sezite po tej knjigi, ne bo vam žal!

Naročbe sprejema

Književna Matica S. N. P. J.
 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Izpolnite, izrežite in pošljite na gornji naslov sledeči

NAROČILNI LISTEK.

Književna matica S. N. P. J.,
 Chicago, Ill.

Tukaj pošljim \$1.50 za knjigo "Pater Malaventura" in "V kabaretu", katere mi pošljite takoj poštino prosto.

Ime

Naslov

(Opomba: S tem listkom je treba tudi poslati denar.)

4

Josip Jurčič:

DOKTOR ZOBBER.

(Dalje.)

Ker nista imela prilike biti na samem vkup, pisala mu je tudi Lina vsak dan. In ker ni smela po njegovi želji še nikomur razkriti svoje skrivnosti, zaupala je plamenice svoje srece temveč in tem žarnejša čustva belemu papirju.

Tako se je razvel ožen.

Za bodočnost, za nasledke, za vse, kar mater in očetje, varuhi in opraviljivi pred kakovo ženitvijo jemljejo v prvi pošto, niso se Liseva in Linina ljubezenska pisma brigala nič.

A tako je bilo le nekoliko dni.

Ostro oko tete Senčarjeve je opazilo izpremembo v vsem vedenju Linine in zahtevalo vzrok.

Lisee pa je sam zaupal svojo tajnost edine-mu človeku, ki mu je tu mogel pomagati, doktoru Zobru, da se je jako težko odločil.

K njemu je prišel in od njega je prejel po uvodu v besedo segel s pripovedovanjem tega, kar je mislil, da je njega največja skrivnost.

Da je bil slinčasti prišlalec v vinogradu, tega seveda ni mogel vedeti. Kmalu ste sedela vkup.

"In tu naj vam pomagam, naj vam bodem snubač, kaj ne?" vpraša stari z veseljem smehom, v katerem je bila dobrohotnost poleg ironičnega porogavanja.

"Če to ne, vsaj svetujte mi, kaj naj počnem."

"Ni neumnega posla na svetu, kakor zaljubljenim ljudem dobre svete dajati. Da, bi svoje stvari pobrali in odšli, tega vam ne smem svetovati, kaj ne da ne? Ali bilo bi najpreprostejše. Bog zna, ali se ne uklonite nečemu, če to storite. Vi bi ne bili prvi, ki je mislil odgovoriti se angeli, s je dejansko ubežal samemu vragu v ženski podobli. Tega vam ne svetujem, ker ne bi poslušali, kakor vsi zaljubljeni. Saj vem, kako sem bil sam slep, ko me je imela ta bolezen. Vi hočete le tak svet, ki vam pritrja, kaj ne?"

Lisee molči. Kaj je mogel na to odgovoriti?

"Sicer res nikdar nisem mislil" — nadaljuje stari, "da bodem kdaj klican snubit za koga nje hčer. Zadržal, ko sem bil tukaj, bil bi vam v glavo zaludil, kar bi bil najprej dosegel, ko bi mi bili vi, ali kdorkoli prišel z zahtevanjem, naj ga oženim z nje hčerjo in onega človeka, katerega sem na zemlji najbolj sovražil. Vas pa sem še celo pričakoval te dni. Onidan sem vas svari. Ali bilo je, kakor vidim, že prekasno. Vedel sem, da pride tako. In če se namenim pomagati vam, potem veste, kako se človek izpremeni. Naposled bi mi ne bilo neljubo, če se bodem odločil tukaj v tej luknji umirati — to se razumeje, ako smrt prej in naglo ne pride, kar bi mi bilo ljubše — ko bi imel soseda, kakor ste vi. Če je še ona našla precej, da imate moje oči, in te na stare dni, pa bi je rad obdobil, da bi te oči morale gledati do konca svojih dni, bilo bi tudi malo maščevanja poleg dobrega dela, kakor svet zove ta reč."

"Ne, ne, tega jaz upati ne morem in ne smem, da bi dobil deklico," reče Lisee.

"No, kaj pa potem hočete? Praktičen nasledek je vendar, da se ženite z njo. Ali ste mar prišli pravilni mi svojo srečno bolečino zato, da vam bodem pomagal vzdihovati in sanjariti? Poleg sveda ste sedeli napačnega človeka."

"Jaz sem berač! Vidim, da ni mogoče. Ali pobegniti stran in resignirati, tudi nimam moči," pravi Lisee.

"Da," govori Zober, "macedonskega Filipa z zlato odprto orel, ko bi bil moj, ne bi me bil vlek v ovržen. Kar se pa tiče matere, tu je škoda, da ni nje moč ukal tega trenutka. Njega bi bil imel jaz veselje zavijati, in njega bi bil jaz mogel pripraviti, da bi bil dal svojo hčer črnu ciganu, ne samo vam, ki imate Andrejeve oči. Proklete babel! A propos! Jaz vam po pravici povem, da mi bode napovedi tudi čisto važno, če vas oženim in vam s tem pomagam, da dobite namesto golobice vrano, namesto žene na starost Kaantigo. Kadar bodem dobre volje, veselilo me bode morda videti takovsran sredi zakon pri vas, a narobe bi me morda tudi veselilo videti, kadar bi bil slabe volje, kako greni dneve ženske; od katere ste, mladi orel, obetali si nebena na zemlji.

Meni se je tako godilo, in za hudiča jaz ne vem, kdo me more prisiliti, da bi bližnjemu svojo privoščil več, nego sem imel sam. Toliko, da me ne bodete z nobeno hvaležnostjo obkladali, če se stvar srečno izvrši, ali tudi pustili, če se zdaleč naveličam in vas pustim v klanec, kjer ste. Kajti pravzaprav imam precej tečaj položaj. Jaz sem rekel, da ste moj nečak. To ni res, kakor veste. In ker stara moja nevara ne zaupa mladim moškim ničesar in neče moliti svojega poroda, zmisli mi sem si moral, da ste ženin, samo, da nista več nevarni. In, za vraga, sedaj se res zaljublite! Kakor nalašč in meni kljub! Glejte, prijatelj, vi ste me malo blamirali, torej vidite, da bodem težko pomagati in da imam stališče, ki je jako neugodno."

Lisee je našin tega govorjenja bil strašno neprijeten, ali kaj je hotel.

"Sicer pa berač na levo ali na desno, zet ste dober za navadnega plebeja, ki je malo zaobogtel — in še na kak način, to jaz vem! Ali ona — to že vidite, da prokletega njenega sedanjega imena ne jemljem rad na jezik in ga tudi težko čujem — ona ve, kaj je storila, da je dobila denarnega moža. Vi pa ničesar nimate. Praktičen je svet in tudi matere, če so prav napol blazne. Tako je vaše stanje neugodno do tal. Vendar rimate s starim Zobrom na malo upanje svoje svatbe s malo plavalasko pit polno čoko, živio!"

Izpil stari vstane, odpre okovan kovčeg v kot usvoje izbe in švleče majhen svezek pisem ter kahoč ga Liseu, pravi:

"Vidi, dragi moj psevdo-nečak, ti le papirčki imajo majhno zgodovino. Tehle spisov sem danes umišeno nje moza samo omenil in obledel je kakor stena. Da so še na svetu, ve tudi ona. Jutri popoldne bode morda za vas storili svojo

dolžnost. Razume se, da bode neprijeten primer to, posebno, ker je sedaj ona naša res še pri kraju s svojim razumom. Zato je pa treba, da gospod ženin zapusti grad prej, nego njegov snubač pride agitirati zanj. Tudi jutri popoldne odidete odtod. Kesanje žene in dobili vabilo, samo da pustite adremo."

Lisee napiše. Kesanje je bil domov. Sreče mu je bilo težko, vest ne lahka, zdelo se mu je, da iz tega sega ni mogoče ušakati dobrega konca. Vendar ni mogel skleniti ničesar.

Bil je mehka pasivna prav. Onega železnega značaja, ki s trdnostjo svojo voljo dela in odločuje, ni imel, moral se je dati povoditi plaviti dalje, kam? To mu je bilo temno. Zato je bila ta poslednja noč, ko je gost v gradu spal, ena najne-srečnejših zanj. Divje sanje so mu po možganih blodile do belega jutra.

Devetnajsto poglavje.

Kerje Lisee vedel, da gospa Lagmanova izhaja dopoldne na polje in je pogostoma ni bilo do dvanajsti domov, ali od delavcev ali od drugih samotnih potov in opravkov, poslovi se je nosil. Poslednje mu je bilo težko z jezika, ker imel drugo rano pri nji in zahvalil se za gostoljubje je težko zavest, da je po nje željah slabo plačval. Ona ga je hladno odpustila, leče mu srečen pot, in niti ne omenivši kakoga zapetnega svedenja.

Od gospodične Senčarjeve se je hotel posloviti kesneje. Kakše nboe razhod od Lisee, o tem si ni upal niti misliti.

Ni bilo niti treba.

Kajti ko je pospravil poslednje svoje stvari, pride dekla v njegovo sobo in mu prinese pisemce. Bilo je od "tete" Senčarjeve in bralo se je v njem:

"Danes odhajate. Želim vam srečen pot in z Bogom! In bilo lepo od vas, da ste za mojim hrbtom začeli razmerno, katere ona, ki je še napol dete, niti premeriti ne more, in katere ne more imeti v naših žalostnih razmerah nobenega dobrega uspeha. Medve z Lino se odpeljeva. Ona ne ve ničesar. Za Boga Vas prosim, prihranite ji bridsko ločitev, idite in pozabite! Pozabite vse, akrbela bodem, da Vas pozabi tudi ona. Zakaj ste ji vžemirili mlado sree?"

Lisee po prvem res potirajočem učinku tega nje starejši tovarišč: prvo je bilo polno ljubezenskega čina napisal dve pismi, eni Lini, drugo ni, drugo izgovorov in opravičevanj. Najno zahteva odgovora na odgovor v mesto. Pismi izročil dekli, potem se odpelje, uničen in potrt, brez sveta in upanja v drugo, nego v čudesnega starca.

V Volčjaku ga išče ali ne najde ga doma. Stari je bil po svoji navadi odšel na lov. Lisee ni upal nikaj vrtiti, opominjajoč ga večerjati se obljube.

S kmeti v Volčjaku je imel še nekaj ur po Kesanje dopoldne se je vozil po cesti nazaj sli, ki mu je bil dolgočasen in mučen.

proti mestu.

Kako z lahkim srcem je tem potem hodil pred nemnogo tedni, s sedaj je bil nazaj težak in poln!

Pozno ponoči je njegov voz pridrdral na mestni tlak domov — če j smel svojo najeto ne-ovliko sobo imenovati svoj dom.

Ko je v svoji sobi naredil luč, odpravil vozilca, ki mu je prinesel njegove stvari z voza, i nse ogledal okoli, zdelo se mu je, kakor bi bilo pol življenja iz te mirne izbe. In ko je zaslužen svoje nove spravljal k skromni vsotici prejšnje svoje prišedne, moral se je bridska zasmejati:

"Delavec sem, za kruh delam, ničesar ni mam, kako bi smel misliti nanjo! Da, istina je, pozabiti! To je edina beseda. Kratke sanje so bile to, ki prihajajo proti volji človekovi, in katerih baš tačas ne more podaljšati, kakor bi rad, kadar so sladke, nego majhen žum vzbudi človeka v resničnost in prežene iz duše veselje."

Odreči se sreči, pozabiti — to je bil tako hiter sklep pri njem, kakor je bila prej v ljubex-ni hitra in nenadna katastrofa v "vinogradu". Vendar ko mu je nje podoba zopet vstala pred oči, padel je ta sklep istotako brzo, krševito je brez spanja na postelji ležeč prijel mehko svoje vzglavje in jokal kakor dete.

Drugi, tretji, peti dan je pričakoval pisma. A nihče ni pisal, ne Senčarjeva, ne Lina, ne Zober.

Ti dnevi so bili za Lisea polni muke in dvojbe, ni mogel ne misliti ne delati; dosadno mu je bilo v društvu znancev, če bolj pa v samoti.

Sedmi dan mu je prinesel jasnoto. A kako? Zober je pisal naslednje:

"Prijatelj! Vi ste orel, kaj Vas je vrag motil, da dajete pisma nezanesljivim osebam? Kar ste pisali dekletu, dobila je v roke mati in divja, da ni mogoče človeku besede držati. Tudi za Vas bi ne bilo varno, sedaj priti sem. Sedaj moram jaz oditi. Na pomlad se vrnem s se. Tačas poskusim, če se Vaša nevesta predpustom ne vda kakemu Vašemu sovražniku, ki ima nekaj krajevarjev več, nego Vi in je za linijo lepši, nego Vi, kar je pri vsaki ženski verjetno. Če hočete pa pisma moja, pišite mi v Carigrad "Grande rue de Pera. Hotel national". To je: če hočete z dokumenti mojimi izsiliti bogato nevesto. Vi vidite, da več ne morem storiti. Sicer pa bodite pametni. Nikjer ni zapisano, da bi baš Vi morali biti srečni, če je tolika večina ljudi okoli Vas brez sreče."

To je bila torej zadnja tolažba!

Neumiljena tolažba, ali vendar resnična!

Še fisti dan spajame ponudbo starega kolega, ki mu je pisano ponujal mesto pri kopanju velikih vodotočev na južnem Ogrskem, kjer je bilo dela za vse leto.

"Tedi pozabimo, lahko ali težko, tebi pa devotika draga, kaj Bog tisoč sreč, z Bogom domovina!" je rekel Lisee, vozeč se z železnico čez mejo.

In v tem, ko je delal nameno, ne vrnil se prej v domovino, nego bode pozabil nje podobo, prihajala mu je vedno na misel, in ako se je prisilil misliti na drug predmet, težilo mu je nekaj dušo z neznanom možjo.

(Dalje prihodajš.)

Janko Keršnik:

Stric v Ameriko.

III.

Striček moj dragi v daljni Ameriki! Du sem še vedno pri gospodu Haderlapu, ne smete se mi čuditi. Saj veste, da naš Lipe je veleum, ki je v slovenski svoji poniznosti le predložil pod mer-nikom tičal, a i njegovim "Ljud-skim Glasom" je začela luč njego-ve modrosti sijati po vsej Slove-niji. In tak moš, striček moj, da ne bi zaslutil, da ga da dobrega spoznate tudi vi, kar vas je roja-kov naših zavednih tam v ple-niorodni Minnesoti! Kaj pa, da zasluži! Saj je naš Lipe, kakor sam pripoveduje, edini z demo-krafičnim oljem maziljeni pesnik slovenski. Saj on edini, kakor nam spet pripoveduje, hrani klju-če do Parnasa slovenskega. Pa kaj, ko bi samo on ključ hrani! A tja pred zaprti vhod na Parnas slovenski je postavil gospo-da davkarskega kontrolorja Su-hodobnika, ki kakor svetopisem-ski angelj našim praroditeljem v paradizi z ognjenim mečem in kr-vavim pogledom slovenskim pes-nikom brani stopiti na Parnas slo-venški. In zdaj ti nobi pesniki slovenski, naši Gregorčiči in Stritarji, naši Gorazdi in Krija-ni, naši X-i in Y-i v polnočni tmini tavajo po "Kresu" in "Ljubljanskem Zvonu" kakor ti-ste nekretni duše, ki so nekda v predpoku žakale Kristove smrti in svojega odrešenja. Haderlap pa po "Ljudskem Glasu" le ro-ža s svojimi parnaškimi ključi in Suhodobnik le suče svoj og-njeni meč, da lakre lete od njega na vse strani in da se hlače in sree tresejo vsem pesnikom slo-venskim. Prav se jim godi! Zakaj se pa nebeje masiliti z demokra-tičnim oljem; zakaj pa ti nesre-čniki prepevajo raje po "Kresu" in "Ljubljanskem Zvonu", nego po Suhodobnikovem in Lipeto-vem "Ljudskem Glasu"?

Striček moj ljubi, a ne samo pesnikov, tudi slovničarje sloven-ske je prijel obaltni in grozoviti naš Lipe v — strah. In pa še ka-ko! Pravi, da pri nas nihče pra-vilno ne piše in nihče — pravilno jezika našega ne izgovarja. Da bi ga mogli pravilno pisati, trdi naš Haderlap, moramo imeti vsaj še deset novih vokalov, med ktere prišteva exempli causa tudi lj in nj!

Strie, ali ni fina glava naš Li-pe! Kadar on izvrši reformacijo naše abecede, bomo prekosili Slovenci z njo vse narode; zakaj imeli bomo v svojem alfabetu vse vokale kakor oni in vrhutega še dva čisto nova, čisto apartna slo-venška: lj in nj!

To, striček, med učene gre lingviste in priča od jezika lepoteje. Slovenci bodo brali bukve čiste, vseh svet posnemal kranjske bo-purije.

A kaj pisava, striček moj, izgo-vor, izgovor, ta je prvi! Grdo ste se pregrešili zoper Metelka II. slovničca, ako ste se kdaj spako-vali govoreč: "videl sem brata"; "udaril sem psa". Po Haderla-povo je edino prav izgovarjati vidu in udaru!

Kadar tedaj, stric v Ameriki, tja v jesen prodate v Chicagu svojo minnesotako rumeno pšeni-co in v Cincinnatiju svoje debele prašice ter se z rejeno možno in amerikanško-realističnim veselim obrazom ob Mississippiju povrne-zopet v prijazno Wabasho pod streho domačo, takrat vem, da boste v dolgih zimskih večerih segli časi na polico po Prešerna. Takrat se vam bode domisliti a-beecedne reformacije Metelka II. in Prešerna vam bo odalej brati tako:

Strune, mivo se gvasite, mivo, pesmice žavji!

In ako se bodete drugi dan ho-teli s svojo člo kobilleo peljati v St. Paul, vprašati Vam bo svo-jega gorenjskega hlapca tako:

CUNARD
All names of ships and routes in America?

6426 Jugoslovancev bo letos pri-šlo v to deželo.

Naj Cunard prava pomaga Vam v-jeziti se, da boste čisto čisto, čistost-ter jina da potujete v Ameriko, ki se potujete na potovanje v Ameriko.

Vse potnike sprejemajo do parnih šestih uradnih letov kranjske potniš-ke družbe. Potnikom, ki imajo Cu-nardove voze, lahko, kadar si toba-žajo, leže odlože v Evropo. Vozovi j-ter tako kar potujejo iz Evrope. Vozovi Cunard prava se voljajo na najhitrejši parniški na svetu. In za nadaljnje potovanja se obrnite na našega mestnega agenta.

CUNARD LINE
100 N. Dearborn St.
Chicago, Ill.

"Eka, a je še piva kobiva?" In Vaš hlapec Luka Vam bo odgovoril:

"Mav je polvampava, poj pa je z glava zmajava, pa je šva!"

Striček v Ameriki, ali ni to div-na slovensčina? Vidite, kako so pravo pogodili ti isti odborniki Matice Slovenske, ki se do danes niti slovenske diktande niso pra-vilno pisati naučili! Najbrž se jim je že zdelo, da svoje dni vstane veliki jezikoslovni Mesija Haderlap in še večji prerok nje-gov Suhodobnik! Od njiju se nam je učiti, zakaj le:

Poslušaj ga, kako je on zavije, jezika sol, lepota, da le zine in pravo ti vezanje se odkrije!

Samo enega moža, gospod stric v Ameriki, Haderlapove trofeje, pridobljene na literarnem, osebno jezikoslovnem polju, ne puste in ne puste spati. In ta je gospod brnški profesor. Kakor je zdaj naš Lipe prvak v slovenski abe-cedi, tako hoče on zvonec nositi v slovenskem kritikovanju. Vide-li ste zadnjič, kako silno je Gregorčič bil na pete, ker ni mogel poizvedeti ali je "pravico v grob devala" Doberlotova "Enterprise des pompes funebres" ali svetoni-kolajska "Pietas". In tako sil-no ga je mučil pesnikov "črni plašč", ker ni mogel doznati, ali je iz brnškega ali angleškega sukna ter ali je podložen z rde-čo svilo ali samo s sivo volno. Ker je moč tako silno radoveden, hočeva mu danes, striček moj, tu-di narediti nekoliko zabave ter mu poslati v Brno kratke pesni-ce:

P A J E K.

Literarna basen.

Nek pajek je mrežo rasil, da kako mušico bi vjel, po zmoti pa sgrabi čebele, ki ima med in pa — želo. Gorje, če čebela ga vniči, da v veke bo spal med mrlji... Čebeli pa vsmili se pajka; da stara ne bode mu plakala majka, sirota pa dalje živi, po stari navadi naj mreže si spleta, po zračnih vrveh glumač naj leta; vendar pa čebele naj v miru pašči, po svoji naj žigi mušice lovi!

V tem, gospod striček, ko bo gospod profesor v tej basni s svojim kritičnim vatlom iskal "najvišjega ideala", tipal ji gla-vo in obisti, študiral! nje dikeijo, ugibal zakon njenega spoznavanja ter naposled prišel do spoznanja, da je nje pesnik-ves poln budd-haističnega nagledovanja in nir-vanskega naziranja sveta; v tem, gospod striček, podajam Vam roko čez hribe in doline, čez to

FONOGRAFSKE PLOŠČE

napredaj izvrstne, dobroznane slovenske plošče v tem mesecu so:

72514—Pesni — Ribick
Opri mi kamrico.
Prišla bo spomlad.

68802—Pesni — Šnajdova
Ljubica povej, povej.
Ne bom se možila.

72307—Pesni — Pongrac
Otok Bleški.
Ljubica moja, kaj si strila.

Gena 75c za vsako ploščo.

Pišite po naš brezplačni cenik.

THE JEWELRY—MUSIC SHOP.
CHISHOLM, MINN.

seleno polje in to široko morje ter Vas blagrujem tam v daljni srečni Ameriki, kjer sežete rumeno pšenič in redite debele prašice ter si polnite žepa z zve-nečimi dolžari; a mi v Sloveniji moramo poslušati "krive pre-se-ke", abecedne reformatorje in buddhaistično-fakirske kritike. O blagor si ga Vam bodi, striček moj dragi, v daljni, srečni Ame-riki!

(Dalje prihodajš.)

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (Aug. 31-23) pomeni, da vam naročnina poteče na ta dan. Ponovite jo pravočasno, da vam lista ne ustatavim. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstav-ljem, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstav-ljem, vendar napačnega naslo-va, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi dru-štveni tajniki in drugi za-stopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je \$5.00 in za pol leta pa \$2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta \$1.90 in za celo leto \$3.80.

Za mesto Chicago je za leto \$6.50, pol leta \$3.25.

Za Evropo stane za pol le-ta \$4.00, za vse leto pa \$8.00.

Tednik stane za Evropo \$1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA"
2857 So. Lawndale Ave.,
CHICAGO, ILL.

SEVEROVA ZORVILA VZORZUJEJO

SEVEROVA ZORVILA VZORZUJEJO

Nude Bolečine
revmatične hudo dajšafe, če rabite

SEVERA'S GOTHARDOL

Zanesljivi liniment

Isto tako uporablja se za trvanje, obkline, za otprlost, in obkline, bolnih misle ter udov.

SEVERA'S GOTHARDOL

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

French Line

LA SAVOIE... Sept. 4, Oct. 20, Nov. 24
PARIS... Sept. 12, Oct. 3, Oct. 24
FRANCE... Sept. 18, Oct. 10, Oct. 24
LA FAYETTE... Sept. 20, Nov. 10

MITRA VOJNA V JUGOSLAVIJO

NEW YORK, PLYMOUTH, HAVRE-PARIS

Pišite po najhitrejši in najvišji domovni zastopniki ali po gl. uradi:

FRENCH LINE
135 North Dearborn Street, Chicago, Ill.
19 State Street New York

EMIL KISS, BANKIR
133 Second Ave., New York City

EMIGRACIJA IZ KRAJA JE ZOPET ODPRTA DO JUNJA MESECA 1924

6426 OSEB SME PRITI V AMERIKO.

Ako nameravate valto feno, otroka ali sorodnike dobiti sem, pišite takoj men in jaz vam vredim vse potrebe.

Pošljem denar v domovino! Hranim vlogi!

EMIL KISS, BANKIR
133 Second Ave., New York City